

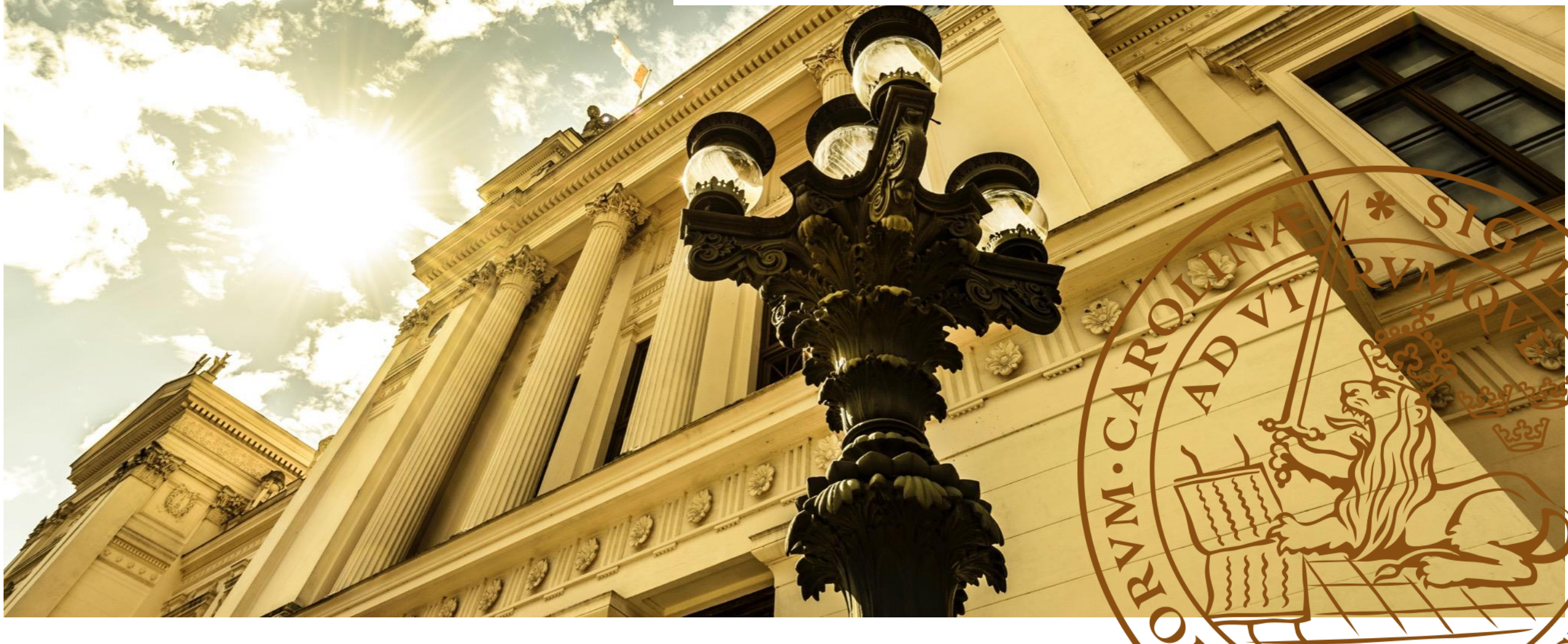

LUNDS
UNIVERSITET

Styrdokumentens betydelse för folkbiblioteken i allmänhet och medie- planering i synnerhet

MEDIEKONFERENS 11 FEBRUARI 2021

JOHANNA RIVANO ECKERDAL

Innehåll

- Introduktion
- Styrdokumentens betydelse för folkbibliotekens verksamhet i allmänhet
 - Biblioteksplaners betydelse strategiskt och praktiskt
- Styrdokumentens betydelse för medieplanering i synnerhet
 - Medieplanering i biblioteksplaner
 - Reflektioner och frågor

Introduktion

- Intresse för styrdokumentens funktion och roll för professionen samt för institutionen
- Kopplingen mellan formuleringar i dokument och det dagliga arbetet
- Börda eller tillgång i arbetet?
- Börda eller tillgång för kunskap om och förståelse för verksamheten i samhället?

Definition

”*Styrdokument* är ett deskriptivt, samlande begrepp som avser alla de texter som reglerar en verksamhet som ett folkbibliotek. Däribland kan både finnas juridiska dokument som lagtexter, politiska dokument som antagna planer, administrativa dokument och planeringsdokument på tjänstemannanivå. Biblioteksplaner är en typ av styrdokument. ”(Hedemark & Börjesson, 2014, s 98)

Hedemark, Å. & Börjesson, L. (2014),
Att använda en plan – fenomenet biblioteksplaner och begreppet användning problematiserat,
Nordisk kulturpolitisk tidskrift, 17 (1), 93-113.

Studie 1

Styrdokumenten i vardagen: En undersökning av kulturpolitiska styrdokuments strategiska och praktiska betydelse för folkbibliotek i fem skånska kommuner

Johanna Rivano Eckerdal & Hanna Carlsson

2018

- Fokus på vilken betydelse styrdokument har för folkbibliotek.
- 2016 och 2017
- Finansiering av Region Skåne.

LUNDS
UNIVERSITET

Styrdokument för folkbibliotek

Verksamheten vid folkbibliotek skall förhålla sig till styrdokument på tre olika nivåer:

- den nationella bibliotekslagen (nationell nivå)
- den regionala kulturplanen (regional nivå)
- de lokala biblioteksplanerna (lokal/kommunal nivå)

SFS 2013:801

17 § Kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.

LUNDS
UNIVERSITET

Skapar de olika nivåerna av styrdokument spänningar och konflikter i såväl den strategiska som den dagliga verksamheten & hur hanterar folkbiblioteken dem i så fall?

Styrdokumentet i biblioteksvardagen: Internaliserad gestaltning

Jag frågar om styrdokumentet är bra och det tycker hen att de är men på många sätt är det självklarheter som står där. Det är inget som är anmärkningsvärt, inget som står i dem som gör att hen behöver göra annorlunda än vad hen hade gjort ändå. Sedan är de väldigt bra att ha i relation till politiker och andra som inte har så god kännedom om bibliotek. Då är de bra. (fältanteckning)

Styrdokumenten i biblioteksvardagen: Internaliserad gestaltning

Skrivningarna i styrdokumenten, särskilt formuleringarna som rör prioriterade grupper, att biblioteket är öppet för alla och att biblioteket är en kostnadsfri mötesplats, är formuleringar som personalen bär med sig i gestaltandet av sitt arbete.

Styrdokumentet i biblioteksvardagen: Synkronisera gestaltningar

- Skrivningarna i dokumenten och förståelsen av yrket har ömsesidigt format och formar varandra.
- Att föra samtal om de sätt som styrdokumentet realiserar i arbetsvardagen är en viktig del av att utföra yrket.
- Det gemensamma kollegiala samtalet innebär ett medvetandegörande om vad som är yrkets innehåll samt en påminnelse om detta innehåll.
- Med vår förståelse av demokrati som en kontinuerlig process ser vi sådana samtal som gestaltningar av demokrati.

Styrdokumentet i biblioteksvardagen: Att gestalta det demokratiska uppdraget

- Vi kan inte uttala oss om betoningen på folkbibliotekets demokratiska roll i dessa fem skånska kommuner är starkare än tidigare.
- En följd av händelserna under hösten 2015 var att det demokratiska uppdraget fick en central roll.
- Biblioteken har verkat på olika sätt vilket visar hur lokala förutsättningar påverkar hur skrivningarna gestaltas.

Styrdokumentens plasticitet

- Ej påfrestande att ha styrdokument på olika nivåer.
- Det är en fördel att det finns olika nivåer av styrdokument.
- Spänningar horisontalt, inte vertikalt.
- Den demokratiska paradoxen skapar ett spänningsfält som bibliotekarier verkar i.
- Bibliotekariers demokratifrämjande arbete.
- Bibliotekarier som skapare av utrymme för förhandling & översättning mellan olika nivåer av kulturpolitik.

Bibliotekariers demokratiska roll

För så mycket står ju helt klart att det i uppgiften ” att verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra med kunskapsförmedling” måste ingå att förmedla kunskap inte minst om de värden som rambestämmelsen i 1 kap. 2 § RF [Regeringsformen] handlar om. Ja, verksamheten hos bibliotek ska genomsyras av ett sådant förhållningssätt. Det måste vara en integrerad del av yrkesprofessionen vid biblioteken. S 83

Hirschfeldt, J. (2017). Biblioteken – en femte funktion i den demokratiska rättsstaten. I Fichtelius, E., Enarson, E., Hansson, K., Klein, J. & Persson, C. (Red.), *Den femte Statsmakten: bibliotekens roll för demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering*. Stockholm: Kungliga Biblioteket, Nationell biblioteksstrategi, 67-85.

Bibliotekariers demokratiska roll

[A]tt i en offentlig verksamhet som bibliotekens förmedla kunskap om demokratins kärnvärden och göra det "under lagarna" är ett svårt uppdrag. Där måste motstående värden och intressen kunna hanteras och avvägas. Detta fordrar en myckenhet av professionellt kunnande, erfarenhet och gott omdöme. Bibliotekariernas profession ger dem denna roll. Just på detta sätt ska de verka till demokratins försvar. S 85

Hirschfeldt, J. (2017). Biblioteken – en femte funktion i den demokratiska rättsstaten. I Fichtelius, E., Enarson, E., Hansson, K., Klein, J. & Persson, C. (Red.), *Den femte Statsmakten: bibliotekens roll för demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering*. Stockholm: Kungliga Biblioteket, Nationell biblioteksstrategi, 67-85.

De kommunala biblioteksplanernas betydelser för folkbibliotekens utveckling

- Det kan vara en fördel om biblioteksplaner är **strategiskt inriktade** samt att det tas fram **handlingsplaner** utifrån dem.
- Biblioteksplanen kan vara betydelsefull för att **kommunicera** folkbibliotekets uppgift och verksamhet
 - *externt*
 - *internt*
- I de kommuner där bibliotekschefen aktivt varit med och **skrivit biblioteksplanen** var planen ett centralt och använt stöd för verksamheten.

Den regionala kulturplanens betydelse för folkbibliotekens utveckling

- Genom att hänvisa till den regionala kulturplanen kan val och beslut på kommunal nivå ges **legitimitet**.
- Skrivningar i den regionala kulturplanen används som **inspiration** för att få idéer till de egna verksamheterna i kommunerna.
- Arbetet att ta fram planen beskrivs som omständligt men att få bidra i arbetet uppskattas då det ger kunskap för involverade tjänstepersoner och politiker.

Studie 2

Styrdokumentens betydelser och gestaltningar i ett förändrat bibliotekslandskap

Hanna Carlsson & Johanna Rivano Eckerdal

- Materialinsamling under 2019 och 2020 i fyra kommuner i Sörmland och Biblioteksutveckling Region Sörmland samt en kommun i Blekinge och två kommuner i Kronoberg samt Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg
- Finansiering från Stiftelsen Svea Bredals Fond.

Studie 3

Framtidsdialoger

Lisa Engström, Ann Lundborg, Johanna Rivano Eckerdal & Anna Åkerberg

- Metodutvecklande arbete i fem skånska kommuner 2020
- Metodhandbok under arbete 2021
- Finansiering från Region Skåne

Medieplanering i biblioteksplaner

- Varierar i biblioteksplaner om och hur medier och medieplanering nämns.
- Reaktiva eller proaktiva formuleringar?
- Hur görs gränsdragningar?

Formulera gränsdragningar: användarstyrning & armlängds avstånd

"Utbudet ska till stor del styras av besökarnas behov och önskemål"

"spegla den efterfrågan som finns"

"Inköpsförslag från låntagare värderas högt i urvalsprocessen"

"Urvalet av medier till biblioteket får inte ske med någon form av censur, varken politisk, ideologisk eller religiös."

Formulera gränsdragningar

Var, hur och varför görs gränsdragningar?

- Proaktiva formuleringar
- Reaktiva formuleringar
- Koppla till skrivningar i bibliotekslagen
- Framhålla den professionella kunskapen
- Redovisa hur arbetet görs

Biblioteksplan för Vellinge kommun för perioden 2021-2024

Biblioteksplan för Vellinge kommun för perioden 2021-2024 har orsakat debatt.

Förslaget från tjänstepersonerna innehöll skrivningar som väckt diskussion.

Beslut i kommunfullmäktige av en reviderad biblioteksplan

"Målgrupperna definieras i bibliotekslagen, litteraturen ingår i den nationella kursplanen för modersmål. Lagstiftning äger vi ännu inte i kommunfullmäktige, menar Gustav Schyllert."

VELLINGE · BIBLIOTEKEN

Kritikstorm när diskriminerade grupper ströks

■ Vem är välkommen på Vellinges bibliotek? Moderaternas beslut att backa SD-förslaget att stryka en formulering om diskriminerade grupper i biblioteksplanen har mötts av protester.

– Det är del av ett yrkande där SD går emot bibliotekslagen, säger Magdalena Nour (C).

I veckan blev fullmäktiges beslut om Vellinges biblioteksplan för åren 2021–2024 startskottet för en infokterad debatt. En diskussion som egentligen började flera dagar tidigare med ett Facebook-inlägg, där C kritiserar M och SD:s gemensamma beslut.

Samtliga partier ställer sig bakom planen i stort – stridsfrågan handlar om beskrivningen av vem som är välkommen i kommunens verksamheter.

I första utkastet av dokumentet skriver tjänstemännen att biblioteken ska vara en öppen plats "där alla oavsett ålder, kön, etnicitet,

Formuleringen försvann – och ersattes av ett kollektivt "alla".

– Vi är emot identitetspolitik. Genom att nämna vissa exkluderar man alla som inte nämns, säger Karl-Johan Persson (SD).

Liberalernas Henrik Thorsell "tycker inte det är en stor fråga". Och Gustav Schyllert (M), ordförande i utskottet, menar att begreppet alla är "heltäckande".

Centerpartiets Magdalena Nour är av en annan uppfattning:

– Det handlar om att lyfta grupper som ofta blir utsatta för diskriminering.

SD hade ytterligare två ändringsförslag:

■ Bibliotekslagen slår fast vem och vilka som ska ägnas "särskild uppmärksamhet": personer med funktionsvariationer, nationella minoriteter och personer med annat modersmål. SD vill stryka dessa som prioriterade målgrupper.

■ Att kapa en mening om att skolbiblioteken ska erbjuda "litteratur på elevernas modersmål".

nella kursplanen för modersmål. Lagstiftning äger vi ännu inte i kommunfullmäktige, menar Gustav Schyllert.

Men Magdalena Nour (C) är kritisk till att M ställer sig bakom första delen i ett yrkande där punkt två och tre "går emot bibliotekslagen".

– SD riks har gått ut till alla kommunala sverigedemokrater att de ska driva igenom det här. Som slöjförbudet, identiska motioner överallt. Det är en del av en politik över hela Sverige, att förändra med små steg i kommunerna, säger hon och får medhåll av Angela Everbäck (MP).

Gustav Schyllert kontrar med att inget annat parti har kommit med motförslag. Om debatten efter C:s utspel i sociala medier säger han:

– Det står dem fritt att bilda opinion som de vill. Jag uppfattar det som en tvist om påvens skägg.

2018 lade SD en riksdagsmotion om att utesluta personer med annat modersmål bland bibliotekets prioriterade grupper. Motionen

Micaela Landelius, Kritikstorm när diskriminerade grupper ströks, *Sydsvenskan*, 31 januari 2021.

LUNDS
UNIVERSITET

Tack för er uppmärksamhet!

LUNDS
UNIVERSITET

Johanna Rivano Eckerdal

johanna.rivano_eckerdal@kultur.lu.se